

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek, kézira-
tok és felszólamlások küldendők.Bérmentetlen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI
HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petsorsor . . 10 kr.
Többszörös hirdetésnél . . . 7 „
Nyitlár sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.

Tartalom: Egy lelkes iskolabarát. — Egy szó a zsidók és keresztyének közti házasságról szóló törvényjavaslatához. Benedic-
tustól. — A kamat (uzsora) tilalmáról. Dr. Kohut Sándortól. — A tiszta-eszlári bűnvád. — Levelezések. — Különfélék. — Szépiroda mi
csarnok: Isten büntető keze. — Hirdetés.

Egy lelkes iskolabarát.

(Folyt. és vége.)

És 1844 május 2-án hátat fordított végre a fiatal doctor a szép székvárosnak, miután a drága báránypör átvétele előtt néhány nappal more patrio és minden ellenszólás nélkül aláírta volna azt a famozus reversalist, mely szerint mens isten! nehogy Bécsset válassza valahogy tevékenységének szinteréül! Hogy minden bécsi u. n. toleralt zsidónak — nota bene — nem törvényes fia alá volt magát kénytelen vetni és alá is veté magát e gyalázatos kötelességnek, az természetes; de meg különben is elhalt volna benne a netáni ellenzési vágy az eskütétel pillanatában, amint fedett fővel, mutató és középujját, Levit. 26. 14. emez ominosus helyére kelle tennie: **ואם לא תשמעון בקולי!**

Ily alávaló bánásmód fölötti méltó boszuságában elmulasztá az ujdonsült tudor a diploma kézbesítőjének, az egyetemi pedellusnak, — mert tanárban tán még is lett volna elegendő szemérmesség az elpirulásra — a szokásos borraivalót megadni, és így ebben is bizonyítékát nyujtá a benne lakozó zsidóság büszke érzetének! —

Pestre ment tehát szülőihez, kiknek szándékukban állott semminemű áldozattól vissza nem riadni, csak hogy lehetővé tegyék neki itt az orvosi gyakorlatot. De hát jó, ha az ember a kellő adag istenbízalmat magában érzi, különben vajmi könnyen görög-római fatalistává válhatnék! — Elég az hozzá, ugyanazon 1844. év május 28-ika már hajóról szállni látta az uriasan kiruházott orvost . . . Baján! — De hát mért éppen Baján? kérded nyájas olvasó. Ennek nagyon különös története van.

Május 2-án Bécsből Pestre utazva, a legbarátosabban üdvözlé őt egy ur, ki nagyon csodálkozott, hogy L. őt azonnal meg nem ismerte. És csakugyan az ifju gyógyművész részéről volt megbocsáthatatlan lapsus memoriae az idegenkedés, mert a megszólító St—n ur fivérének házában sok szépben és jóban részesült az orvosnövendék, és őt is többször volt ott alkalma az asztalnál látni. Csakhamar élénk folyást nyert azonban a conversatio, és természetesen főleg a fővárosban a kezdő orvosok gyakorlati tevékenysége elé gördülő nehézségek körül fordult meg. E nehézségek — mondá St—n

ur, inditák néhány év előtt elhunyt fivérét is arra, hogy orvosi működésének arenáját, noha szülői Pesten laktak, mégis egy vidéki városba helyezze át, mely város, igaz, szülővárosa is egyszersmind: egy szóval Bajára, a honnan több évi hasznos tevékenység után, csupán az 1840-iki nagy égés folytán beállott többé-kevésbé általános elszegényedés következtében, tért ismét Pestre vissza, hol azonban, fájdalom, a kórházi hagymáz már férfikora virágjában kiragadta őt kedvesei köréből. „Nézetem szerint“ — folytata St—n ur — „még maig sincsen az elhunyt okozta hézag teljesen betöltve, és megérdemlené tán a megkisérlést“. Az utazó pennahősnek félénkszerű tudakozódására a bajai közönség minősége és mennyisége, de főleg a zsidó lakosság iránt, elég részletességgel és kielégítően felelt meg St—n ur és a legnagyobb előzékenységgel késznek nyilatkozték, a fiatal orvosnak — ha tán hajlandó volna a hamvából föltámadt és ismét a jegjobb sikerrel előre törekvő Bajára reflectálni — néhány ajánlatot, nevezetesen a vele — St—nnel vérrokonságban álló előkelő P—r családhoz utra adni. Alig hangzottak el e szavak ajkairól, midőn egy Györött beszállott fiatal ember lépett ki a cajutéből a fedélzetre, és barátságos üdvözléssel közeledék L. tanácsadójához, tehát L. felé is. — Ugyanazon ifju embernek a következő 1845. év, márczius 25-én L. sógorává lett.

E módon került L. Bajára, és maradt is Baján. És minél sulyosabban nehezült reá a létért való küzdelem, minél mostohabakká váltak a fokozott versengés következtében viszonyai, annál inkább érte őt isten áldása családja körében és annál inkább növekedék benne a mindenhatóban helyezett bizodalma, mi mellett ma már a **שבעים שנה** aequátorát is szerencsésen áthajózta!

Magyar nyelv ismeretének nagymérvű hézagosa volta — szorosán véve csak a vázát ismerte e nyelvnek, — egymagában is már oly körök fölkeresésére készteté őt, hol németségén kevésbé botránkoznak vala meg, tehát nagyrészt zsidó körök fölkeresésére. Akkoriban még korántsem volt hazai nyelvünk általános és minden házban befogadott társalkodási nyelv, annál kevésbé pedig tannyelv az iskolákban, melyekben ugyan mint kötelező tantárgy adatott elő, azonban a német nyelvü tárgyak özönének semminő

tekintetben sem állhatott utjában. — Különben a kényszerítő szükség behatása folytán csakhamar egészséges izomzat és főbbé kevésbé nedvdús edények boríták L. nek magával hozott magyar nyelvűvázát is be, és ha nem hajtotta volna ismét néhány évvel később a mindenütt germanizálni akaró Bach-korszak a németiséget a felszínre, úgy tán a német-magyar doctorból is idővel tösgyökeresmagyar ember vált volna, és nem lett volna kénytelen hivatalos cikkeit a Temesvári Zeitungnak — az akkori Wojwodina eme hivatalos organumának — szorosán loyális német nyelven megküldözgetni. — Nos tehát, hogy az ő német nyelvét és ismeretét az iskolákban is meghonosítsa, miszerint ott megfogamzzanak, virágot és gyümölcsöt teremjenek: ez volt az ő törekvése!

Az iskolába! mondjuk? De ezt még előbb megteremteni, organizálni is kellett ám! A véletlen akarta úgy, hogy éppen az ő volt tanítójának, az említett Freyernek öcsce is valahogy Bajára tévedett volt, hogy az u. n. iskolán vállaljon hivatalt. A későbbeni rabbi helyettes, Schulhof, volt akkor igazgatója annak, a mit iskolának hívtak, és az volt most a főczél, hogy azon tulhajtott pietisticus irány, melyre az iskolaváz terelve lett, lassankint módosítsák, és hogy az életképesség csiráját magában rejtő szevezetnek legalább alapföltételei adassanak meg; czél volt, hogy úgy mondjuk — a zsidóra fordított Mendelssohnt ismét eredeti németjére visszafordítani; E vállalat a mérvadó — mert az uradalom által tolerált és állandó letelepedés és földbirtoklásra jogosított — körülbelül 15 családnak jó akaratánál és józan belátásánál fogva csakhamar sikerült is, minthogy a vallási türelmességéről és eredeti német humanismusáról minden felől ismert, már akkor is agg Götz Schwerin Kohn főrabbi, a minden irányban — ki és betel — zsidó érzelmű orvos reformáló törekvései elé szintén nem gördített semmiféle akadályokat.

Hogy mily általánosan el lett csakhamar L. fáradozása ismerve, arra a legfényesebb bizonyíték az, miszerint nemcsak hogy a legszigorubb orthodox szülők fiai is azonnal beléptek az iskolába: mint p. a későbbi müncheni főrabbi, dr. Perles, Budapestnek mostani hitszónoka, dr. Kohn S., (a fent említett, sokat magasztalt és nem zsidók által is nagybecsült G. Schw. Kohn unokája) a Parisban letelepedett csillagász, dr. Schulhof, (szintén unokája az imént tisztelt talmudistának;) hanem még a vidék is a legélénkebben érdeklődék az iskola iránt, úgy hogy nem sokára azon örvendetes helyzetbe jutott ez, miszerint több derék, paedagogiailag hivatott tanítót alkalmazhatott és 3, sőt utóbb 4 elemi osztályt léptetett életbe.

Nem czélunk ugyan ezuttal sem a bajai főelemi tanodának történetét megírni, sem pedig az ezen iskola igazgatójává rövid idő múlva megválasztott orvost glorifikálni: mindannak daczára el nem mulaszthatjuk az élők és halottak iránti kegyeletünk és elismerésünk némi tanúsítása fejében néhány derék tanítónak nevét fölemlíteni, minők pl. Willner Simon, Rosenbergné Ignác, Ehrenfeld Lipót, Reich és Kohn urak valának. És mivel — hogy a mostani iskolai viszonyok és eredményekkel való párhuzamba állítás önkényt kínálkozik, tehát constatáljuk csak azt az egyet, miszerint 10--12 éves fiúk ama tanodából való kilépésükkor képesek valának, adott rövid themáról, szabályos, az az nyelvtanilag és stilistikailag helyes fogalmazványt kevés idő alatt elkészíteni, eltekintve attól, hogy Mózes 5 könyvét és a prophetae anteriores jó részét is megtanulták, de még a komplikáltabb lánczszabály-számításokban is ép oly jártasságra, mint biztosságra tettek szert. Bizonyithatnák ezt az akkori tanfelügyelők, pl. Bonnáz Sándor csanádi püspök ur ő mélt. és egy másik kiváló egyházférfi — Kümmerer ur. Ki különben nem restellené a fáradságot, a hajdani „Vajdaság“ levéltáraiban körültekinteni,

nem egy hizelgő okmányra bukkanna, melyet emez a magyar korona országaiban államérvényes bizonyítványok kiállítására egyes-egyedül feljogosítva volt tanintézet vezetője maradandó emlékül őrzött meg scepticus epigonok számára, kik tán hajlandók volnának, minden boldogságot az újdivatúan fölcziczomázott soknevű iskolák egyedül üdvözítő rendszerében keresni és feltalálni. Ezekkel szemben önkénytelenül az öreg Juvenal jut az ember eszébe, midőn így fakad ki: „Difficile est, satyram non scribere!“ Azért hát: spondiát rája!

De siessünk a czélhoz: mert hisz 7 teljes évtizedet magába foglaló életpályának csak minden nevezetesebb állomáson is ha megállapodni és a helyzeteket vázolni akarnók, ez bizonyára fárasztó lenne az olvasóra.

Hogy tehát Lemberger szakadatlan tevékenységének resumejét nyujtsuk, a következőkben kell azt előadnunk: Orvosi hivatásának gondos utánjárása, — a hitközség ügyeit előre hordozó kocsi küllőibe való készséges belefogódzás, — miközben az iskolát intéző bizottságok tekintélyes létszámának daczára sem tagadtaték meg tőle soha a dominálók egyikének szerepe, — a népkereskedelmi- és ipariskolák ügyeit vezető városi népnevelő bizottságban való élénk részvétel, valamint a kir. áll. tanítóképző igazgatótanácsának összes működésében való állandó participálás, s. a t. s. a. t.

Ha még azt is részletesebben szándékoznánk fejtegetni, hogy mi jót és üdvöst mivel L. Bpsten az országos congressuson saját hitközségének képviseltetésében, ha csak mint az iskolabizottság jegyzőjeként is. ez okvetlenül messzebbre vinne bennünket, mint ezuttal kívánjuk. Majd beszövi tán egyik vagy másik bírálója — adja isten! minél későbbben megírandó — nekrolójába! ott alkalma leend majd egy sokat meghánytvetett, a hanygatedékenységét igazán visszatükröző élet nem egy episodját tündöklő példa gyanánt az utókor számára megörökíteni. — Kiterjesztheti majd bírálatát L. nek igen számos és bizonyára nemcsak mennyiségileg jelentékeny dolgozataira, levelezéseire, halhatatlan szellemóriások régi héber műveinek fordításaira, (mint pl. a római Immanueléra s. t.) német és latin nyelven irt alkalmi verseire, mely utóbbiak kitünősége mellett Magyarország egyik legtekintélyesebb egyház fejelmének*) tetszésnyilatkozata tanuskodik, s. i. t.

Szétszórtan megtalálhatók azok kéziratok és röpiratokban, Philippsohn lapjának előbbeni évfolyamaiban, (a mennyiben az osztrák ellenes szerkesztővel való további érintkezést, tudja isten! mily politikai okból egy cs. k. Bach-hatoság a legszigorubbán megtiltotta) a dr. Kayserling és dr. Kohn által ez előtt szerkesztett folyóiratban, — főleg pedig a boldog dr. Treuenfels által Stettinben alapított „Israel. Wochensrift“-ben, mely lap létesítőjének halála után a Magdeburgban élő dr. Rahmer kezeibe ment át. (El is áruljuk az életrajz leendő megírójának már eleve a szerző chiffrefjét: „Von der unteren Donau“) végre számos cikkére akadhatunk az „ungar. Israel“-ben és több más lapban is.

De, mint mondók — ez igénytelen sorok írója leteszi a tollat. Ha majd annak idejében egy hivatottabb veendi azt fel megint, úgy a saját felelősségére tegye azt csak: mi nem kívánjuk nézetünkkel és felfogásunkkal praeoccupálni őt.

Egy szó a zsidók és keresztyének közti házasságról szóló törvényjavaslathoz.

Rég táplált óhaja mindnyájunknak s a nemzet szívét régóta nyomja már a vágy, hogy a „disparitas cultus“ megszüntessék házassági akadály lenni — de nemcsak a zsidók és keresztyének, hanem minden különböző val-

*) Ugy tudjuk, hogy Hajnald bibornok.

lásuak között is. — A kormány, áthatva ezen közóhaj jogosultságától, megtette ugyan az első lépést annak megvalósítására, de — fájdalom! — a valódi célzt ezutal is elhibázta. — Eljárása az egyoldalúság bélyegét hordja homlokán. Mutatja ezt azon körülmény, hogy a kormány a helyett, hogy az összesség érdekére és igényeire nézett volna, csak azon egyoldalú célzt tartotta szemé előtt, hogy a zsidók és keresztyének között törvényes és érvényes házasság köthető legyen. — E végből a fenti törvényjavaslatot terjeszté elő, melynek tárgyalása az igazságügyi bizottságban ez idő szerint már be van fejezve. — Az igaz, hogy ez által egy oly acut jelleggel bíró — fontos kérdés megoldását kezdeményezte, melynek mielőbbi megoldása égető szükségként el van ismerve mindenki által; de ha tekintetbe vesszük azon messzeható súlyos következményeket, melyekkel a kérdésnek ily rendkívül módoni megfejtésének okvetlen járnia kell, s másrésről azon megtámadásokat, melyeknek az alkotandó intézmény minden időben és körülmények között előreláthatólag ki lesz téve s melyek ezen intézményt kétségkívül veszélylyel fenyegetik: akkor alig hisszük, hogy a kormány eljárása helyeselhető s a kérdéses javaslat sympathyával fogadható legyen.

Másutt ugyancsak szükségét érezték a zsidók és keresztyének közti házasság szabályozásának; de ott e cél elérésére oly intézménynek törvényhozás utjáni létesítésével törekedtek, melynek oly speczialis nevet és jelleget nem kölcsönöztek, mint nálunk; amott az általános czivilházasság behozatalával implicite a zsidók és keresztyének közti házasság szabályozásáról is gondoskodtak. Hogy mi indította mégis hazánk törvényhozó közegeit a fenti általános eljárástól eltérőleg ily speczialis törvényjavaslat előterjesztésére, az másképp nem magyarázható, mint csak úgy, hogy kormányunk gyökeres reformot egyáltalán nem ismer, vagy annak nem barátja, vagy hogy a reform terén nem tudja a kellő módot eltalálni, mely egyedül megfelelő a valódi reform eszméjének s megvalósításának. — Kormányunk mindent novellaris uton akar szabályozni, holott a valódi újítás csak általános, alapjában megdönthetlen — oly törvény által eszközölhető kielégítően, mely azonnal — kiváltságos jogoknak helyt nem ad, egyetemes és mindenkit egyformán jogosító és kötelező s melyről mindenki a priori azt tarthatja, hogy a nemzet óhajának, a közvéleménynek és a társadalom igényeinek teljesen megfelel.

A tervezett törvény azonban mindezen tulajdonságokat nélkülözi és csak annommal jogok megállapítását célozza. Mert minek tekinthető egyébnek oly jog, melynek alapján csak zsidó és keresztyén — s senki más — van jogosítva polgári hatóság előtt érvényes házasságot kötni? — Mi a magunk részéről csak megerősítését látjuk a tervezett törvényben azon ellenszenvnek, melylyel a zsidók és keresztyének közötti antagonismus megdöntésére célzó minden újabb intézmény egyáltalán fogadtatni szokott. A kormány csak alapját vetette meg a sokszor említett javaslattal azon impopularitásnak, melylyel a zsidók és keresztyének közti házasságoknak az uralkodó téves eszmék orgiái közepette önkényt találkoznok kell, de egyuttal azon kiürthetlan gyűlölséget is megállapította, mely a társadalom sympathyját — mint az új intézmény ugyszólván „sine qua non“-ját teljesen kizárja — lehetetlenné teszi.

Előrelátható, hogy mindenki óvakodni fog oly házasság kötésétől, melyet a társadalom saját — minden más sanctiót felülmuló elismerésével nem szentesített, melyet mint feltétlen megfelelőt sajátjának nem vallott — magáévá nem tett — szóval, melyben azon lehetőség indokai nem advák, hogy valamikor is a nemzet vérévé válják! Ugy járunk majd e házasságokkal, mint a párbajjal, csakhogy megfordított arányban: emitt szentesíti

a társadalom azt, a mit a törvény tilt; amott pedig tiltja azt, mit a törvény szentesít!

Azt mondja a kormány, hogy a javaslattal egyelőre csak azért kívánja a zsidók és keresztyének közti házasságot, szabályozni, mivel az általános polgári házasságról amugyis az alkotandó magánjogi codexben fog gondoskodtatni. Ezzel szemben csak azt jegyezzük meg, hogy ha az egész emberiség 1800 évnél tovább meglehetett zsidók és keresztyének közti házasságok nélkül s azokat hazánk is egy egész évezreden át nélkülözözhette, — akkor nemzetünk bizonyára még egy pár évig várhatott volna, míg az alkotandó intézmény a haladó eszmék tisztultabb légkörében s a fejlődő világnézet és közvélemény — szülte kedvezőbb conjuncturákban nagyobb garantiákat talált volna a társadalom részéről elismerésnek és sympathyának. — Azt hisszük, sokkal megfelelőbb lett volna előbb az általános polgári házasság intézményét behozni s azzal együtt a zsidók és keresztyének közti házasságot is szabályozni, mint az utóbbinak létesítésével az előbbinek is népszerűségét — életerét elvágni. De — úgy látszik — ez alkalommal is csak a bűnbak szerepére akarják kárhozható a zsidókat; hisz ugyis csak ez volt a sorsa mindig és mindenütt!

Ismételjük: mi határozott barátjai vagyunk a zsidók és keresztyének közti házasságoknak; de azoknak ily uton-módoni szabályozását ép oly határozottsággal ellemezük, mint sietni fogunk szerény szavazatunkkal az általános polgári házasság intézményének behozatalához hozzájárulni.

Ez utóbbiról egy legközelebbi cikkünkben fogunk bővebben megemlékezni.

Benedictus.

A kamat (uzsora) tilalmáról.

II.

Megismerkedvén a Talmudnak a kamatvétel tilalmát tulszigorító nézeteivel, legkevésbé sem csodálkozhatunk azon, ha a Talmud a fennevezett Deuteronomium idézetét is úgy értelmezi, mint miként mi fordítottuk és csak azon kell méltó csodálkozásunkat nyilvánítanunk, hogy a talmudi interpretatio még azoktól sem lett tekintetbe véve, kik első sorban lettek volna hivatva ezen magyarázatnak érvényt szerezni: értem saját hitsorsosinkat. Még csak a néhány évvel ezelőtt a magyar izraelita tanító-egylet megbizásából izr. iskolák használatára „kitünős zakférfiak közreműködésével“, Stern Mór gyakorló iskolai és képtanár ur fordításában megjelent kiadványban a következő fordítást olvassuk: „A külföldre vethetsz kamatot, de atyádfiára ne vess kamatot, hogy megáldjon“ stb. Eltekintve a mindjárt felemlítendő héber nyelvtan-eleni hibától, mely e fordításban elkövették, eltekintve továbbá a szintén alább fölemlítendő talmudi értelmezéstől már az idéztem fordítás azért sem lehet helyes, mert különben a sz. írás önönmagával jönne ellenmondásba, mert míg Leviticusban (25, 35, 36) a kamattilalmat az idegennel szemben is érvényesnek nyilvánítja, addig Deuteronomiumban a külföldivel szemben hatályon kívülnek jelentené ki! De nem csak a két idézet közt lenne egy áthidalatlan contradictio in adjecto, hanem a szentírás magasztos humanismusának feleszámú kitételeivel és szellemével is összeütközésbe jönne, mert:

1. A sz. írás tanítja (Levit 19., 33., 34.): Ha idegen lakik országokban, ne nyomjátok őt, hanem olyan legyen köztetek, mint a benszülött, úgy szintén az idegen, ki köztetek lakik és szeressed őt, mint tenmagadat.“

Továbbá (ugyanott 24, 22): „Egyenlő jogszolgáltatás legyen nálatok, tekintve az idegent úgy, mint a benszülöttet, mert én vagyok az örökké való istenetek“ (mindnyájatoknak istene).

Továbbá: (Numeri 15. 15. 16.) „Egyenlő törvény legyen nálatok az idegennel szemben is, ki köztetek la-

kik, örök törvényül szolgáljon nektek, hogy mint ti, ugy legyen az idegen az örökkévaló színe előtt. Egy tan, egy igazság uralkodjék nálatok ugy, mint szemben az idegennel, ki köztetek lakik.“

2. Minden parancsolatban, mely az igazságot nem csak, de főleg az emberszeretetet, izgalmat köti az izraelita szívére osztozkodik egyenlő részben az idegen, a pogány is, mint meg van írva (Deuter. 10, 18 19.): „Ő igazságot szolgáltat az árvának és özvegynek és szereti az idegent, hogy neki szerezzen kenyeret és ruhát. Azért (ti is) szeressétek az idegent, mert idegenek voltatok Miczrajim országában.“

Továbbá (ugyanott 23. 16. 17.): „Ne szolgáltsd ki a szolgát az (előbbi) urának ha hozzád menekült ura elől. Nálad lakjék, kebledben, ama helyen, melyet kapuid egyikében választani fog, a hol neki jónak látszik; ne nyomjad őt.“

Ugyanott (14. 28. 29.) a jövedelem tizedéről szólva így folytatja a sz. írás: „Jöjjön el a Levita, kinek nincs osztályrésze és öröksége nálad, ugy szintén az idegen s az árva s özvegyasszony, kik kipuid közt laknak, hogy egyenek és jóllakjanak, hogy megáldjon tégedet az örökkévaló istened“ stb.

Ugyanott (24. 14. 15): „Ne vond meg a szegény és ügyefogyott napszámát, legyen ez atyádfia vagy idegen, ki országodban kapuid közt tartózkodik. Ugyanaz nap add meg neki napszámát; és ne alkonyodjék le (anélkül) a nap, mert szegény ő, azután áhitozik lelke, hogy ne kiáltanak miattad az örökkévalóhoz, hogy bűn ne legyen rajtad.“

A rövidség kedvéért csak utalhatunk Exodus 23, 9, Leviticus egész 19-ik fejezetére (l. különösen 19. 9. 10. 18 stb., továbbá (Num. 35. 11—15; Deut. 1. 16.) Ezen és egyéb számtalan helyén a sz. írásnak a legtisztább emberszeretet és legmagasztosb humanismus követelte parancsolatokban az idegen a benszülöttel egyrangú jogélvezetekben egyenlőképen osztályos a benszülött és az idegen.

Világos a mondottakból, hogy a deuteronomiai kamattilalom pontjában sem lehet különbség a benszülött és az idegēn közt, nemcsak azért nem, mert a leviticusi fogalmazásban minden kétséget kizáró bizonyossággal hangsulyozza a sz. írás, hogy ilyenmő különbséget nem szabad tenni, hanem főleg azért is, mert a humanitás pontjában az idegen is egyenjogu a benszülöttel, miről az idézett példák eléggé meggyőzhetek. Az eddigi recipiált fordítás- s felfogástól tehát el kell térnünk; el kell térnünk pedig már nyelvtani tekintetknél fogva is. A héberben ugyanis a kamat (elég jellemzően) evvel a szóval: Nesech = harapás, marás jelöltetik meg. Ebből származva a benható ige: nosach, jelent: megmarni, megharapni, azaz átvitt értelemben kamatot venni, mert e haszonvétellel a hitelező mintegy megmarja, megharapja, azaz károsítja az adóst. A benható igének hifil alakjában azonban az ige átható jelentőségre emelkedik és mivellető igēnkkel rokon; e szerint hissich annyit jelent, mint hagyok marni, harapni, engedem a megsérülést azaz adok kamatot. Ezen hifil alakban él pedig a Deuteronomium a kamattilalom fogalmazásában, miből önkényt következik, hogy itt nem mint az Exodus- és Leviticusban, (hol a benható alak használtatik) a hitelezőről, hanem az átható ige használatának értelmében az adosról van szó. Tásich e szerint nyelvtanilag egyedül helyesen ugy fordítandó: hagyd magadat marni, harapni, azaz átvitt értelemben adj kamatot.

A deuteronomiai parancs értelmében tehát az adosnak meg van tiltva, hogy kamatot fizessen a zsidónak, de meg van engedve, hogy kamatot fizethessen a nem zsidónak, külföldinek. Ezen értelmezésben a vers helyesen tehát így fordítandó; „Ne hagyjad, hogy atyádfia kamatot vegyen, (vagy atyádfiának ne fizess kamatot) se kamatot pénz után, se kamatot élelem után, se kamatot

bármilyen után, mitől kamatot vesznek“ (itt az ige helyesen kál-alakban, benható jelentőségben használtatik). „A külföldinek megengedheted, hogy kamatot vegyen, (azaz neki kamatot fizethetsz), de nem atyádfiának, hogy megáldjon téged az örökkévaló Istened kezéd minden foglalkozásában ama földön, melyet birni mégysz.“

Értelme: vallásos solidaritásban kell állnod atyádfiával; azért, ha te adós a hitelezőnek akarnál is kamatot fizetni, ez tilos, mert bűnös utra nem terelheted a hitelezőt, ugy, hogy kamatfizetési készségeddel a hitelező általad, ha a kamatot tőled elfogadná, veled a bűn részesévé válnék. A nemzsidóval azonban nem áll az adós oly morális solidaritásban, hogy őt, a nemzsidó hitelezőt, a kamatvételtől visszatartani lenne a zsidó adósnak kötelessége; ezt különben, ha még solidaritásban állna is vele, sem tehetné, mert, mint már bevezetőleg megjegyeztük, az ázsiai pogányság törvényhozása értelmében nem létezett kamat (sőt uzsora) tilalom.

A nevezett interpretatio kötelező voltát és megcáfolhatatlan helyességét mutatja a kamattilalom parancsát megelőző sz. írási rendeletek egymásutána. Leviticusban ugyanis a 25-ik fejezetnek 25-ik versétől az 50-iki a könyörületesség és humanitás parancsai teljesítéséről szóló intelmek adatnak elő. E rendeletek és intelmek sorozatában foglal (a 36, 37-ik versben) helyt a kamattilalom. Mig Deuteronomium 22-ik fejezetében a kamattilalmat tartalmazó verseit (20. 21) oly parancs előzi meg, mely a vallásos és erkölcsi solidaritáson alapul, ugy hogy okvetlen az itt említett kamattilalom szükségképen a solidaritás hasonló alapjára van állítva. Magából következik tehát, hogy a zsidó adós csak a zsidó hitelezővel, de nem a nemzsidóéval állhat vallásos solidaritásban. Lásd Rási, Ibn Ezra, Nachmanides, Szforno commentárjait az idézett vershez. Mind ezen bibliai magyarázók egyhangulag megegyeznek abban, hogy a deuteronomiai kamattilalom értelmében az adós van itt apostrofálva.

Nagy elégtételül szolgálhat a talmudismus hívének, hogy a Talmud is így értelmezi a deuteronomiai kamattilalmat.

B. Meczia 70, b. lapján ugyanis mondja R. Nachmani: „Huna tanítja: ezen vers alatt (példa-beszédek 28, 8) „Ki vagyont gyűjt kamat- s uzsorával, az a szegények megkegyelmezőjének gyűjti“ (azaz istennek, ki a begyűjtött vagyont tőle elveszi és az ügyefogyottoknak ajándékozza); ezen vers alatt a nem zsidót kamat utján beszerzett vagyont is kell értenünk“ (azaz tilos a nem zsidótól is kamatot venni). „Hogyan kérdező Raba R. Nachmánt: hiszen meg van írva (Deuter.) a külfölditől vehetsz kamatot, vagy nem-e egyértelmű a kitétel „Tásich“ avval, hogy „Tosúch?“ Felelet: Nem! okvetlen Tásich (kamatot adni) megkülönböztetendő Tosúch-tól (kamatot venni), a sz. írás pedig tanít bennünket, hogy atyánkfiának kettős tilalom terhe alatt, nem szabad kamatot adni, de igenis szabad adni a külföldinek.“

* * *

Foglaljuk össze a mondottakat: Exodus és Leviticus a hitelezőről, Deuteronomium az a adósról szól. Az előbbi (Exodus és Leviticus) két idézete a kamattilalom köti szívére a hitelezőnek, meghagyván neki, hogy ne követeljen kamatot sem hitsorsosától, sem az idegentől: Deuteronomium pedig az adóst tartja szem előtt, megparancsolván neki, hogy ne adjon kamatot hitsorsosainak, de adhat kamatot a külföldinek, ha a kölcsönfelvételnél a kamatfizetést megígérte, mint Szforno commentator magyarázza. Nézetem szerint azonban az eshetőség, melyben az adós zsidó a hitelező nem zsidónak kamatfizetést, az az hasznot nyújtott, sokkal egyszerűbben vehető fel azon üzleti összeköttetéseknel fogva, melyekben a palaestinabeli zsidók a külföldi vevőkkel állottak. Buza, datolya, datolya-méz, olaj, mindenkifőlött pedig balsam nagyszerű kiviteli czikkeket képeztek. (Lásd Justinus

36, 3; Plinius hist. nat. 26, 54! Diodor Sic. II. 48; XIX. 95), Ha a vevők kiviteli czikkekre pénzt előlegeztek — mit bizonyára haszon nélkül nem tettek a külföldi vevők — úgy könnyen érthető, hogy bizonyára sokszor jött a zsidó, mint adós, a haszonfizetési kötelezettség helyzetébe!

Dr. Kohut Sándor.

A tiszta-eszlári bűnvád.

— A vádhatározat szövege. —

A tizonnégy tisztaeszlári vádlott ellen a nyiregyházai kir. törvényszék által hozott vádhatározat teljes szövege, a napi lapok által már közzétett indokokkal együtt a következő:

„Ő felsége a király nevében, a nyiregyházi kir. törvényszék Solymosi Eszter gyilkosai elleni bűnyűben következő

végzést

hozott:

1. Schwartz Salamon, 37 éves, izr. vallásu, nős, gyermekes, vagyontalan eszlári sakter, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. május 22-től vizsgálati fogságban

2. Buxbaum Ábrahám, 26 éves, zsidó, nős gyermekes, vagyontalan ibrányi tanító, irni, olvasni tud, büntetve nem volt 1882. május 25-től vizsgálati fogságban.

3. Braun Lipót, 27 éves, zsidó, nős gyermekes, vagyontalan, udvardi sakter, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. június 5-től vizsgálati fogságban.

4. Volner Hermann, 36 éves, zsidó, nős, gyermekes, vagyontalan, rendes lakhely nélküli napszámos, irni, olvasni nem tud, büntetve volt, 1882. november 23-tól vizsgálati fogságban: Solymosi Eszter eszlári hajadonnak előre megfontolt szándékból történt megölése által elkövetett, a büntető törvénykönyv 278. §-ában meghatározott s ugyanazon § szerint büntetendő gyilkosság büntette miatt; továbbá:

5. Scharf József, 41 éves, zsidó, nős, gyermekes, kevés vagyonnal bir, eszlári egyházi, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. május 22-től vizsgálati fogságban.

6. Junger Adolf, 58 éves, zsidó, nős, gyermekes, vagyonnal bir, eszlári birtokos, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. május 22-től vizsgálati fogságban.

7. Braun más néven Brenner Ábrahám, 37 éves, nős, gyermekes, csekély vagyonnal bir, eszlári napszámos, irni, olvasni nem tud, büntetve nem volt, 1882. május 22-ikétől vizsgálati fogságban.

8. Lustig Sámuel, zsidó, nős, gyermekes, vagyonnal bir, eszlári kereskedő irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. évi május 25-től vizsgálati fogságban.

9. Weisstein Lázár, 56 éves, zsidó, nős gyermekes, vagyonnal bir, eszlári bérlő, irni, olvasni tud, büntetve volt csalás, birói zártörés és sikkasztás miatt, 1882. május 24-étől vizsgálati fogságban.

10. Taub Emánuel, 28 éves, zsidó, nős gyermekes polgári metsző, csekély vagyonnal bir, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. május 27-től vizsgálati fogságban: Solymosi Eszternek 1 — 2 — 3. és 4. rendű vádlottak által előre megfontolt szándékból történt megölésének szándékos előmozdításáért, a büntető tvkv. 378. paragrafusa, 67. parag. 2. pontjában meghatározott és a 72. paragrafus szerint büntetendő gyilkosság büntetési részesség miatt; végre

11. Vogel Amsel, 50 éves, zsidó, nős, gyermekes, vagyonnal bir, tutajos, sáfár, irni és olvasni tud, büntetve nem volt, szabadlábon levő fehéregyházi lakos.

12. Smilovics Jankel, 43 éves, zsidó, nős, gyermekes, vagyontalan, vajnági napszámos, irni, olvasni tud, büntetve nem volt, 1882. július 10-től vizsgálati fogságban.

13. Hersko Dávid 47 éves, zsidó, nős, gyermekes, vagyonnal bir, tutajos, irni, olvasni tud, és

14. Klein Ignác, 31 éves zsidó, nős, gyermektelen, vagyontalan, napszámos, irni olvasni tud, büntetve nem volt, szabadlábon levő eszlári lakos, általuk 1—10 rendű vádlottaknak a végett nyújtott segítség miatt, hogy terhükre rótt büntetést irányukba folyamatba tett büntető eljárásnak sikerét meghiusíták, a büntető törvénykönyv 374. paragrafusában meghatározott s 376. paragrafus szerint büntetendő bűnpártolás vétsége miatt 1—10 és 12 rendű vádlottak a vizsgálati fogságnak fentartása. 11, 13, 14, és 15 rendű vádlottaknak pedig továbbra is szabadon hagyása mellett ezennel vád alá helyezettnek rendeltetnek.

Ellenben Scharfné, Rosenberg, Roth Borbála, Mendelovics Matej, Csepkanics, Selever, Mattej Péter, Szarinak, Hersko György, Wieder, Gröszbergné és Lefkovic irányában a további büntető eljárás megszüntetettik. Ezen bűnyűnek vád alá helyezett vádlottak ellenében leendő végtárgyalására határidőül 1883. június 4. s a következő napjai reggeli 9 órakor kitűzetik és arra vádlottak elővezettetni, illetőleg megidézettnek rendeltetnek. — Végül hivatkozik a végzés a berendelő tanukra.

Indokok.

A vizsgálat adatai szerint Huri Andrásné született Olajos Julianna t-eszlári (ujfalusi) lakos 1882. évi április 1-én délelőtt, három nappal az izraelita husvét (passah) ünnepek előtt cselédjét, a 14 éves Solymosi Esztert elküldötte a község másik részét képező Ófaluba Kohlmayer József boltjába festékért és koromért a lakópár pitvarának a közelgő husvétüi ünnepek alkalmából leendő kifestésére.

Solymosi Eszter, miután még Láncki Gáborné szül. Hafula Teréz és Csordás Gáborné szül. Szakolczai Zsuzsanna szomszédoktól is megbízást kapott ugyanazon kereskedésben egyes bolti czikkek bevásárlására, délelőtt fél 11 óra tájban elment, délelőtt 11 óra tájban megérkezett az Ófaluba, hol a bolt felé haladtában találkozott nővérével, Zsófiával, a ki épen akkor gazdájával, Rosenberg Hermannal bort vitt Taub Emanuel lakására s a kinek kérdésére csak annyit mondott, hogy a boltba megy. Volt is Kohlmayer József kereskedésében s ott vörös és kék festéket vásárolván, néhány percnyi időzés után eltávozott; utközben Rosenberg Hermann lakása előtt haladván el, a ház kapujában nővérével Zsófiával megint találkozott, beszédbe ereszkedett, majd annak kijelentésével, hogy sietnie kell, mert otthon várni fogják a festékekkel, nővérétől elvált és sebes léptekkel folytatta útját Tótfalu felé, a mely irányban testvére Zsófi egész az Ófalu végén levő malmon tul követte tekintetével, a meddig Rosenberg Hermann magasan fekvő laka kapujából ellátni lehetett.

Solymosi Eszter délután 2 óráig haza nem térvén, Huri Andrásné annak felkeresésére indult az Ófaluba, itt Solymosi Zsófitól azon értesítést nyervén, hogy Eszter eljött a boltból és még déli 12 óra előtt haza felé indult, azon gondolatban, hogy talán már otthon fogja őt találni, visszatért lakására, de Esztert sem odahaza, sem anyjánál, özvegy Solymosi Jánosnénál föl nem találta.

Özvegy Solymosi Jánosné Huri Andrásné utján hirt vévén leánya eltűnéséről, szintén annak keresésére indult, de bár az egész falut bejárta, a leány nyomára nem akadt. — Leányának eredménytelen keresése után estefelé özvegy Solymosi Gáborné társaságában sirva térvén haza, midőn utközben a zsidótemplom mellett haladt el, Scharf József zsidó egyházi és annak neje Müller Léni, a templom melletti lakásukról kijöttek eléje az utra s biztaták, ne busuljon, meg fog kerülni a leánya, fölemlítvén, hogy Nánáson is történt hasonló eset, ott is elveszett

egy gyermek, akkor is a zsidókat gyanusították s a gyermeket későbbben a réten megtalálták.

Özv. Solymosi Jánosné, Scharf József és neje ezen nyilatkozatainak, kezdetben mi jelentőséget sem látszott tulajdonítani. Midőn azonban a következő napon valaki azon gyanut keltette benne, hogy leányát a zsidók emésztették el s minthogy továbbá azon hír állítása szerint ápril 8-án az egész falut bejárta, 4-én elment Vencselőre a járási szolgabíróhoz, a kinek leánya eltűntét bejelentvén, gyanujának kifejezése mellett kérte, hogy a zsidótemplomot vizsgálja meg; a szolgabíró azonban ez alkalommal a gyanut hihetetlennek találván, Solymosi Eszternek pusztán körözését rendelte el. Később azonban Scharf József egyházi 5 éves fiának, Samunak többek előtt elejtett egyes mondásaiból az özv. Solymosi Jánosnéban keletkezett gyanu újabb t íplálékot nyervén, május 4-énismét felkereste a szolgabírót, előadván, hogy a zsidók elleni gyanuját egyes községi lakosok tényleges tanu-vallomásai is támogatják. A járási szolgabíró ennek folytán intézkedett, hogy Solymosi Eszter eltűnése tekintetében a rendőri nyomozás megindíttassék.

T. Eszlár községnek előjárósága 1882. évi május 6-án a rendőri nyomozást teljesítette, kihallgattatván Sós Andrásné szül. Farkas Eszter, szabó Julianna, Batori Gáborné szül. Vámos Julianna, Sós Erzsébet, és Tanyi Eszter, kik előadták, mit hallottak Scharf Samu gyermektől, hogy t. i. az eltűnt Solymosi Esztert az ő apja Scharf József és az ápril 1-jén a zsidótemplomban próbakönyörgést tartott sakterek ölték meg. Az előnyomozásnak ezen eredménye alapján a bírósági előnyomozás elrendeltetvén, ennek folyamában Scharf Móricz, özv. Lengyel Istvánné és özv. Fekete Jánosné terhelő vallomása alapján határozottabb alakot vett azon gyanu, hogy Solymosi Esztert, Schwarcz Salamon, Buxbaum Abraham, Braun Lipót (Lébi) és Wollner Hermann az u. n. kolduszsidó fosztották meg életétől a tiszta-eszlári zsinagóga helyiségében és hogy Scharf József, Junger Adolf, Braun Ábrám, Lustig Sámuel, Weissstein Lázár és Taub Emánuel a nevezettek ebbeli ténykedését öntudatosan előmozdították.

Ugyanis Scharf József egyháziának nagyobbik fia: Scharf Móricz határozottan és körülményesen előadja, hogy 1882. évi ápril 1-én az istenitizsület végeztével d. e. 11 óra tájban a zsidóság kijöven a templomból, ő be akarta zárni a templom ajtaját, Schwarcz Salamon, Buxbaum Abraham és Braun Lipót sakterek, valamint Wollner Hermann a koldus zsidó azonhan, kik a templom előtt megállapodtak, arra szólították fel, hogy hagyja nyitva a templomajtót, mivel a rajtuk levő imádságot nem akarják magokkal vinni, ennek következtében a nélkül, hogy a templomajtót bezárta volna, bement szüleinek lakására. Egy idő múlva atyja, Scharf József, a ki az ablakon kinézett, kiküldte, hogy hívja be azt a magyar leányt (Solymosi Esztert) a ki Ó-falu felől jön, a végre, hogy vegye le az asztalról a gyertyatartókat. Atyjának ezen meghagyására elébe ment Solymosi Eszternek, a ki sietve jött Ó-falu felől s azt behívta lakásukra. Solymosi Eszter, atyja (Scharf Józsefnek) felszólítására levette a gyertyatartókat az asztalról és székre állva, a szekrény tetejére rakta.

E közben bejött Wollner Hermann, ki Schwarcz Salamonnak és ennek két társával a templomban visszamaradt és a ki a templom pitvarából kifelé nézett akkor, midőn ő Solymosi Esztert lakásukra behívta és azt mondotta Solymosi Eszternek, hogy menjen el vele a templomba, onnan valamit kihozni, minek folytán Solymosi Eszter tényleg bement a templomba. Előadja továbbá Scharf Móricz, hogy mintegy negyed óra múlva kimenvén az udvarra, a templomból jövő jajgatást és 3 vagy 4 segélykiáltást hallott, — minek folytán odaszaladt a templomhoz és minthogy annak ajtaját zárva találta, benézett a kulcslyukon s ekkor látta, hogy Soly-

mosi eszter a földön fekszik egy ingben, hogy őt Buxbaum Abraham és Braun Lipót a földre lenyomva tartják s Schwarcz Salamon épen akkor vágta meg késsel a nyakát, látta továbbá, hogy Buxbaum Abraham, Braun Lipót és Wollner Hermann a leány testét felemelték s hogy ekkor Schwarcz Salamon egymás után 2 vörös cserépedényt tartott alá, a melyben a leány vérének felfogta és egy nagy fazékba öntötte.

(Vége követk.)

LEVELEZÉSEK.

Arad, 1883. május 10-én.

Tisztelt szerkesztő ur!

Már volt alkalmam jelenteni, hogy templomunk hatóságilag bezáratott. Ez alkalommal, a hitközség ama közgyűléséről akarok szólni, melyben a templom-építés került szönyegre. E folyó hó 7-én megtartott közgyűlésen határozatilag ki lett mondva, miszerint semmi nemű építkezési ujitások a templom kibővítése tekintetében nem történnek, hanem az építkezések csupán a megrongált kupolára fognak szoritkozni. E határozat hozatalára természetes, nagy befolyásuk volt a hitközség viszonyainak: így az anyagi helyzet, a közelgő ünnepek, melyek az építkezés befejezte elé esnének s sok más személyi és általános nézet.

E héten tartotta meg egyszersmind az izr. kiházasító egyesület is rendes évi közgyűlését. Valóban örvendetes pontokat hallottunk a Neumann Ármin titkár által felolvasott évi jelentésben. Nemes céljának lefolyt évben a nevezett egyesület kiválóan megfelel. Hat pályázó hajadon közül négyet részesítettek 200—200 frtnyi kiházasítási hozományban. E siker a derék elnökségnek tudandóba, mely — hogy csak egyet említsek — folyó évben körülbelül 200 tagot csoportosított az egyesület nemes célja köré. — Az ép ekkor megejtett választás alkalmával elnöknek Schwarcz Zsigmond, ki egyszersmind az egyesület örökös tiszteletbeli elnöke, alelnöknek Rosenberg Lipót, titkárnak Neumann Ármin urak lettek megválasztva.

Talán nem lesz érdektelen az aradi zsidókról néhány statisztikai adatot felsorolni, melyeket az 1882. évről szóló polgármesteri jelentésből merítettem. E szerint Aradon 4415 izraelita lakik, s pedig 2228 férfi és 2187 nő. Mi ezek miveltségi fokát illeti, igen szép előhaladottsággal állunk szemben: míg a római katolikusok 45, a görög keletiek 79%-a nem tud írni, olvasni, addig a zsidóknál minden százra csupán 27 esik. Evvel kapcsolatban felemlíthető, miszerint a lefolyt évben az izraelita 4 osztályu fiiskolába 203, a 4 osztályu leányiskolába 166 növendék járt, elfoglalva 8 tantermet, 5 tanítóval, 3 tanítónővel és egy kézimunka tanítónővel. Itt szükségessnek tartom felemlíteni, hogy a városi iskolákba (polgári iskolával együtt fi- és leányiskolába) összesen 359 mózesvallású jár. Ime, egy jellemző adat az aradi izraelitákról!

Egyszersmind felemlítem, hogy az 1868. XXXVIII. t. cz. értelmében ez évben a zsidóiskola 2950 frt subventiot nyert a várostól.

Népesedés tekintetében az izraeliták 42 személlyel szaporodtak s így létszámuk az év végén 4457 volt.

Foglalkozik ezeken kívül még a jelentés egyebek közt a közegészséggel, felemlítve, hogy az izraelita korházban ez évben 137 beteg gyógykezeltetett.

Hanem is teljesek e számok, de némileg mégis tájékoztatják a t. olvasót. Örvendetes jelenség gyanánt tekintenők, ha az izr. hitközség elhatározná magát évről évre kimutatásokat közölni az aradi izraeliták társadalmi életéről.

KÜLÖNFELÉK.

— **A tizza-eszlári bűnvád.** A nyiregyházi királyi törvényszék vádhatározatát e napokban kézbesítették a kir. főügyésznek. A végzés, mely 1883. évi 1430. sz. a. május 9-én kelt, a végtárgyalásra a kir. főügyészséget, a már kihallgatott tanukat, kivülök: ifj. Bátor Gábor, Bátor Gáborné, Fränkl Hanni, Einhorn Józsefné, Lichtmann Móricz, Csugári Dániel és Tanyi Gábor tizza-eszlári lakos tanukat külön kézbesítéssel rendeli megidézni, ellenben a tanuk névsorában 29-nek, mint jelentéktelen tanunak kihallgatását mellözi. A végzést Schwarcz Salamon, Buxbaum Ábrahám, Braun Lipot, Wollner Hermann, Scharf József, Junger Adolf, Braun Ábrahám, Lustig Sámuel, Weiszstein Lázár, Taub Emánuel és Smilovits Jankel vádlottoknak szóval hirdették ki, a többinek valamint a kir. főügyésznek, úgy Eötvös Károly, Funták Sándor, Székely Miksa és Heumann Ignác védőknek pedig írásban kézbesítették. A határidőt, mint már jeleztük, jun. 19-ére tűzték ki. A perpen aktiv és passziv módon résztvevő személyek száma kétszázat megüti. A fiatal Scharf Móricz tanu vallomástétele idejéből az E—s Péczely törvényszéki irnoknak a következő, közel egy esztendő levelét közli: „Tekintetes Bary József vizsgálóbíró urnak Tizza-Eszláron. Scharf Móricz, a kit a csendbiztos urral Nyiregházára való bekisértetés végett magunkkal hoztunk, kevés idővel ezelőtt önként jelentkezve, ujjolag kérte magát kihallgattatani, azt mondván, hngy meggondolta magát, igazat akar vallani. Minthogy nagyon fontos dolgokat adott elő s ezek folytán szükségessé válhatik, hogy holnapi folytatólagos vizsgálatnál Tizzaeszláron többekkel szembesíttessék, kérem azonnal ide átjönni és a találandókhoz képest intézkedni a felől, vajjon bekisérthetjük-e Scharf Móriczot vagy sem. Azonali válaszát mindenesetre kérem. Nagyfalu, 1882. máj. hó 21-én esteli 11 órakor.“

— **Sakter-históriát** beszél el a „Nemzet“ jolsvai levelezője. A rémes történetet Sturman Mari 14 éves szolgáló beszélte el a jolsvai piacon; elpanaszolta nevezetesen, hogy Atlasz Adolf sakter, a kinél ő mult február hó 20-ikáig szolgálatban volt, az évi január első felében, két alkalommal megkötözte az ő ujjait, nagy tüvel megszurkálta és a kifolyt vért felfogta egy nagy üvegbe. Hozzátette még azt is, hogy ez az ő vére egy somszéd izraelita polgár ujon született csecsemőjének meglocsolására szolgált, de ezt az állítást még nem erősítették meg. A történet hamar járt szájról-szájra. Többi közt meghallotta Izrok Pál városi hajdu is, a ki jelentést tett a városházán. A városkapitánya azonnal magához idézte a szolgálót és kérdezte tőle, miért nem jelentette fel a dolgot annak idején. A leány azzal mentegetőzött, hogy félt szörnyen a gazdájától. Az ügy a nagyroczei járásbírószág elé került, mely — mint nekünk írják — a következő ítéletet hozta: „Miután az eszközlött rendőri vizsgálatból az derült ki, hogy Sturmann Mária sehol panaszt nem emelt, de ugyanazon vizsgálat szerint hibás elméjünek és nem egészen beszámítható állapotban levőnek is jelentetik; miután továbbá az állítólagos cselekmény, hogyha való lenne is, nem képez oly törvényellenes cselekményt, mely miatt fenyítő vizsgálat hivatalból lenne megindítható és folytatandó; — ezen feljelentés, mint fenyítő eljárásra alkalmatlan, elvettetik.“ A tárgyalásnak egyébiránt csak egy érdekes mozzanata volt; Szovák Matild szolgáló vallomása. Ez a tanu elbeszélte, hogy Sturmann Mária február 17-ér nála volt látogatóban és elbeszélte neki, hogy a mint gazdája szobájának a palloját surolta, ujjja a lughtól megsérült és a gazdája tüvel szurkálta meg a sebet, mikor az meggyült. Február 20-án Sturmann Mária megint eljött hozzá és elmondta hogy a gazdája nyakon ütötte és ő azért otthagytta a szolgálatot. Természetes, hogy a dolog így elmondva, nem oly regényes mint a „tényállás“, mely egy pár lapban volt elmondva.

— **Zsidó-cseh egylet.** A csehországi zsidók egyletet alakítottak oly czélból, hogy a „Deutscher Schulverein“-nek concurrentiát csináljanak. Az egylet czélja a cseh nyelv ápolása a családban és társadalomban. Ugyanily czélból elhatároztak, hogy az isteni tisztelet nem héber része ezentul cseh nyelven fog végezteni.

— **Kettős házasság?** S z l á v n i Ábrahám orosz lengyelországi, pincsovi születésű, jelenleg ibrányi lakost az ég Pincsovban egy oly feleséggel látogatta meg, a ki nem vala ugyan szép, de annál házsártosabb és kiállhatatlanabb természetű. Ábrahám gazdát valóban nem az orosz kormány, hanem egyedül ez az asszony kergette ki a muszka birodalom területéről. Batyujával hátán, mint rongyszedő bejött Magyarországra s addig tilinkózott, míg Nyiregyháza környéken beletilinkózta magát az ibrányi S c h w a r z Ignác leányjának a szivébe. Ábrahám új életet akart kezdeni, szakított multjával s elvette a leányzót. Az esküvő az após udvarán ment végbe, az isten szabad ege alatt: összeadó pap gyanánt egy kóborgó lengyel zsidó szolgált, a ki a díjak fölvétele után odább állott s még ma sem lehet tudni felőle, vajjon birt-e küldetéssel eféle döntő szerződés közvetítésére? A rabbi azonban bemondás uján beirta őket az anyakönybe. — Mialatt ezek történnének, a pincsovi Xantippe is utnak ered, föltalálja elveszett férje nyomdokait s a mézes hetek kellő közepén beállit a fiatal párhoz oroszországi bizonyítványával. A dráma erre gyors fejlődést vett, még pedig a nyiregyházi kir. törvényszék előtt, mely az orosz házassági bizonyítvány megszerzése után Szlávni Ábrahámot kettős házasság miatt egy évi börtönre ítélte. Szlávni fölebbezett és nem hiába. A kir. tábla föloldotta az első ítéletet s új bizonyítást rendelt.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

Isten büntető keze.

Spanyolország III. Fülöp idejében arany- és ezüst árban uszott, a grandezza fénykorát élte, mit azonban a türelmetlenség vaksága, az inquisitio kegyetlen és igazságtalan működése homályosított el. Már az előbbi uralkodót, félrevezetett vakbuzgalma arra birta, hogy a zsidókat országából kiüzze, most még a maurok is a legdurvább üldözés tárgyaivá lettek, mi által Spanyolország a legműveltebb, szorgalmasabb munkásaitól és vagyonsodásának egyik főtényezőjétől lön megfosztva. E szerencsétlen sorsban Portugália is osztozkodott, mert ekkor Spanyolország egyik tartományát képezte.

Portugália egyik jelentékeny kikötőjében egy Ghazi Benjamin nevű kikeresztelkedett zsidó lakott. Éles esze, ügyessége és szorgalma által az élénk forgalom e székhelyén, meglehetősen nagy vagyonra tett szert és azon kedvező helyzetben volt, hogy fényes háztartást vezethetett. A mit az akkori fényűzés felmutathatott, azt Ghazi Benjamin házában látni lehetett, butorai diszesek, a házához tartozó kert a legritkább disznövényeket gyönyörű festménnyé egyesítette és bámulatra gerjeszté az arra járúkat.

Ghazi Benjamin családi viszonyai is szerencsések valának, mert két gyermeke Eszther és az egy évvel ifjabb Joe a keleti szépség mintaképei voltak. Hogy ne csüngtek volna rajtuk gyönyörrel az atyai szemek, midőn gyakran látták, hogy a bájos és csinos termetű Eszther hófehér karjai gyengéden és szeretetteljesen ölelgetik a sűrűn fürtözött kis öccsét, ki viszont incselkedve játszott Eszther ébenfaszin hajával; hogy ne érezte volna magát boldognak, midőn Eszther bájos hangja és Joe szellemdus pillantása is elegendő volt mindenkit bámulatra birni?

Csak kedvelt nevének korai elhunytá, ki őt e két szép gyermekkel szerencsétlenné, fellegzé be egy időre Benjamin derült egét; azóoban az idő e sebet is behegeszté és néhány év múlva, neje egyik rokonát vette feleségül, arra számítva, hogy ez bizonyára jól fog bánni az anyátlan gyermekekkel. E számításában nem is csatlakozott, mert Deborah, így hívták második nejét, ugy szeretté és ápolta mostoháit, mint egy igazi anya. Deborah szép és fiatal volt, sokban hasonlított a kedves Eszterhez, csakhogy kissé sanguinikusabb, mig amaz csendes, csaknem mélabus természetű.

Ghazi üzletbarátai közül többen a házhoz is jártak, de ezek között legkedveltebb volt Silvio, ki rendkívüli nyájassága által az egész ház barátságát és szeretetét meghódította. A válaszfal, mit a vallás közékük emelt, csakhamar le volt döntve, mi által teljes bizalommal voltak irányában és Benjamin nem is titkolta előtte, hogy ősi vallásához hű maradt és csak a világ előtt rejtegeti sőt házában egy titkos helyen a zsidószertartás szerint isten tiszteletet tart többi hitsorsosaival együtt. Silvio ragaszkodása még ekkor sem csökkent és még inkább vonzódott a zsidó családhoz, mi akkor a vallásgyűlölet szomorú idejében nagy ritkaság volt.

Benjamin tehát igazán boldog volt, mindenki tisztelte és becsülte, szeretetét örömmel oszthatta meg kedves neje, gyermekei és az előítéletektől ment barátja között.

De a kártékony féreg is a legszebb gyümölcsöt rágja meg, e boldog család tiszta láthatára is nemsokára

elsötétült a fájdalmak és szenvedések vészthozó fellegetől.

Oh szép Deborah, miért csillogtak kék szemeid annyira? Miért voltak epedő korálajkaid annyira ellenállhatlanok, miért volt tekinteted a forró szenvedély hatalmasan felburjánzó csirája? Miért Ghazi Benjamin neje? — Miért is voltál oly bájos? — És te Benjamin — hogy feledkezhettél meg az emberi szív gyengeségéről. Nem tudtad, hogy gyulékony anyagot nem szabad a tűz közelében tartani? Nem láttad, mily epedőleg pihent Debora tekintete Silvio arcán? Nem láttad mint égett Silvio, ha nőd közelében volt?

De hogy Debraht a mennyire lehet mentsük, nem szabad elhallgatnunk, miszerint Silvio Deborah ajkairól soha sem hallotta vonzalmának nyilatkozatát, igaz, hogy némely jelből, minek magyarázatához a szerelem o y jól ért, egyet-mást előnyére magyarázatott és így Deborah iránti szerelme napról napra növekedett, mignem azon szédítő magaslatra emelkedett, melynek csucsán a római közmondás: „aut caesar aut nihil“ lángbetűkkel vanbevésve.

A ki Silviot megfigyelte, az arczáról leolvashatta a bekövetkezendő zivatart, mert feltűnően megváltozott eddigi modora és társalgása. Ez előtt víg, közlékeny volt, most pedig magában zárkózott, komor, melyben az erjedő, de egy határozott terv kivitelének előjelei mutatkoztak.

... s ... r.
(Folyt. követk.)

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.

Magyar-Franczia Biztosító-Részvény-Társaság.

Részvénytőke 8 millió forint aranyban.

(Alapított 1879-ben.)

Kimutatás 1882. évi december 31-ről.

Befizetett részvénytőke aranyban	frt.	4.000,000.—
Agio tartaléktőke	"	735,488.—
Rendelkezési- és nyereség-tartalékalap	"	426,062.08
Árfolyam-különbözeti tartalékalap	"	77,681.20
Elemi biztosítások díjtartaléka	"	1.058,514.95
Életbiztosítási díjtartalék	"	565,740.61
Díjváltó-tárca	"	3.084,458.57

Értékpapirokban elhelyezve:

a) 288.000 kassa-oderbergi vasuti elsőbbs.	96 40	frt	278,017.60	l) 21.900 5 1/2 % földhitelint. záogl.	100.75	frt	21,963.50
b) 155.400 magyar-nyugoti " " I.	96.60	"	150,116.40	m) 24.000 5 % " " "	100.—	"	24,000.—
c) 196.200 " " " " II.	95.—	"	186,390.—	n) 10.000 6 % Pest városi kölcsön	103.50	"	10,350.—
d) 112.000 Alföld-fiumei " " I.	94.70	"	106,064.—	o) 10.000 5 % " " "	97.50	"	9,750.—
e) 179.600 Magyar galicizai " " I.	92.40	"	165,950.40	p) 60.000 Pesti keresk. bank záogl.	99.—	"	59,400.—
f) 17.400 " " " " II.	90.60	"	15,764.40	q) 5.000 4 % osztrák papírjárdék	76.50	"	3,825.—
g) 23.000 osztr.-magyar bank záogl.	101.30	"	23,299.—	r) 96 drb tiszavid. vasuti részv.	259.—	"	23,904.—
h) 80.000 osztr papír járadék 5 %-os	91.10	"	72,880.—	s) különféle biztosítási társaság részvényei		"	1.596.502.—
i) 45.000 6 % magyar aranyjárdék	118.80	"	53,460.—	A fenti értékpapírok után az év végéig esedékes kamatok és osztalékok		"	80,575.05
k) 125.000 4 % " " "	85.60	"	107,000.—				
			frt 1.158,941.80				frt 1.830,269.55

Értékpapírokra adott kölcsönök	frt	62,061.33
Házai pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkék	"	331,784.17
Váltó-tárca	"	101,601.09

Készpénz díjbevétel: 1880-ik évben	
tűzbiztosításokért	frt 1.294,729.87
szállítványbiztosításért " " "	392,120.73
jégbiztosításokért	543,337.91

Kifizetett károk: 1880-ik évben	
tűzbiztosítások után	frt 698,884.91
szállítm. bizt. után " " "	135,736.70
jégbizt. rtsítások után " " "	666,840.82

A társaság házai Budapestén és Bécsben.	frt	1.383,041.32
Bizt.-int. s képviseleteknél bűnlevő követelések " " "	"	2,410,533.22
Készpénz-állomány a k.-pontban s a képv.leteknél " " "	"	203,855.16

1881-ik évben	1882-ik évben
2.188,891.70	3.079,187.29
1.387,290.63	2.260,914.—
815,055.32	769,411.27
	Összesen frt 12.830,938.82

1881-ik évben	1882-ik évben
2.227,247.02	2.143,719.14
669,183.38	1.577,186.59
573,201.45	590,394.52
	Összesen: frt 9.282,294.63

Függőbben lévő károkért tartalékba helyezett.	frt	563,052.34
A társ. házainak jöv. s az értékp. s bet. ut. kam. " " "	"	260,880.40
Az életbiztosítás átlaga	"	14,128,814.30

Az életbiztosítás évi díja	frt	456,516.64
Az életbiztosítások után kifizetett károk összege " " "	"	53,200.—
Függőbben lévő károkért tartalékba helyezett " " "	"	15,600.—

Az 1882-ik évi nyereség	frt	531,428.18
melyből az összes alapítási és szervezési költségek törlesztésére	"	260,643.70
kifizetett " " "	"	237,250.—